

Słowo od Redaktor Tematycznej

Współczesna cywilizacja medialna i jej dynamiczny rozwój wymuszają na badaczach pogłębioną refleksję na temat kompetencji cyfrowych i sztucznej inteligencji.

W kontekście tej problematyki ważna jest rola kompetencji cyfrowych 4.0 w relacji do tzw. kompetencji kluczowych oraz wyzwań cyfrowego społeczeństwa wiedzy, jak również rozwiązań opartych na AI i sztucznych sieciach neuronowych, które spotykamy we wszystkich dziedzinach życia (m.in. komunikacji, edukacji, ochronie zdrowia, diagnostyce medycznej czy sztuce). Nie ulega wątpliwości, iż kompetencje cyfrowe stają się kluczowym zasobem w ramach cyfrowej transformacji rynku pracy i zadań przemysłu 4.0. Stąd też dużą uwagę badacze przykładają do opracowania katalogów i modeli kompetencji kluczowych w krajach europejskich, wskazując przy tym na bazy kompetencji: językowe, komunikacyjne, poznawcze, społeczne i wykonawcze oraz ich rolę w rozwijaniu bardzo specjalistycznych kompetencji cyfrowych. Istotną funkcję w tych badaniach pełnią analizy dotyczące tzw. wykonawczych kompetencji cyfrowych, których poziom i zakres wpływają na jakość produktów, narracji oraz usług związanych ze współczesnymi przemysłami kreatywnymi, z edukacją 4.0, nowoczesną medycyną czy różnego typu usługami komunikacyjnymi. W związku z tym ważne są namysły nad sposobami definiowania kompetencji cyfrowych i ich komponentów w zaleceniach Unii Europejskiej, Komisji Europejskiej oraz UNESCO, jak również analiza dyrektyw i rekomendacji dotyczących sztucznej inteligencji oraz jej roli w projektach z zakresu humanistyki i badań społecznych. Inspirujące dla głównego przedmiotu badań są też analizy sztuki i muzyki cyfrowej w odniesieniu do kompetencji wykonawczych i odbiorczych, badania psychologiczne związane z rolą agentów nie-ludzkich w komunikacji i usługach społecznych czy studia dotyczące kompetencji transwersalnych i kompetencji miękkich.

Zarysowane tu badania naukowe przekładają się na kwestie praktyczne, np. na polityki edukacyjne i treści kształcenia w zakresie kompetencji cyfrowych i zastosowań sztucznej inteligencji w krajach UE, na metody i narzędzia pomiaru kompetencji cyfrowych i profili kompetencji w odniesieniu do konkretnych grup wiekowych, poziomów kształcenia oraz grup zawodowych, na komponenty kompetencji cyfrowych i metody ich rozwijania w odniesieniu nie tylko do psychologii biegu ludzkiego życia, lecz także do założeń edukacji ustawicznej. Priorytetową kwestią jest również systemowe kształcenie nauczycieli i edukatorów *media literacy* 4.0, a także analizowanie prac krajowych instytucji odpowiedzialnych za monitorowanie i wdrażanie działań edukacyjnych związanych z kompetencjami cyfrowymi oraz AI.

W tym edukacyjnym kontekście podejmowane są badania dotyczące zarówno kompetencji medialnych (np. wizualnych, audialnych) w edukacji formalnej i nieformalnej, jak i roli kompetencji cyfrowych w rozwoju demokracji, społeczeństwa obywatelskiego oraz programów zrównoważonego rozwoju. Ważną kwestią staje się również rozwój kompetencji cyfrowych w środowiskach VR i AR. Prowadzone są

badania porównawcze odnośnie do edukacji cyfrowej w szkołach i uniwersytetach w Europie (przedmiotem analiz są praktyki i polityki edukacyjne oraz konkretne treści kształcenia).

Nie ulega wątpliwości, iż problematyka tego tomu łączy się też z zagadnieniami edukacji włączającej, profilaktyką cyfrowego (samo)wykluczenia i cyberfobii, myśleniem proinnowacyjnym i kreatywnym w rozwoju produktów cyfrowych oraz projektów wykorzystujących AI, a także rolą kompetencji cyfrowych w promocji twórczości artystycznej, filmowej i muzycznej. Poza tym prezentowane badania nawiązują do profilaktyki zachowań ryzykownych w sieci oraz patologicznych form korzystania z nowych technologii i mediów cyfrowych, jak również do przeciwdziałania dezinformacji, manipulacji medialnej oraz innym zagrożeniom hybrydowym.

Do wymienionych powyżej zagadnień nawiązują Autorki i Autorzy artykułów naukowych zgromadzonych w tym tomie, do których lektury serdecznie zapraszamy.

Agnieszka Ogonowska